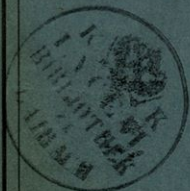

32894, III, L, c, 86 90/85.

Abecednik

za slovenske ljudske šole.

Sestavila

A. Razinger in A. Žumer

ljudska učiteljca.

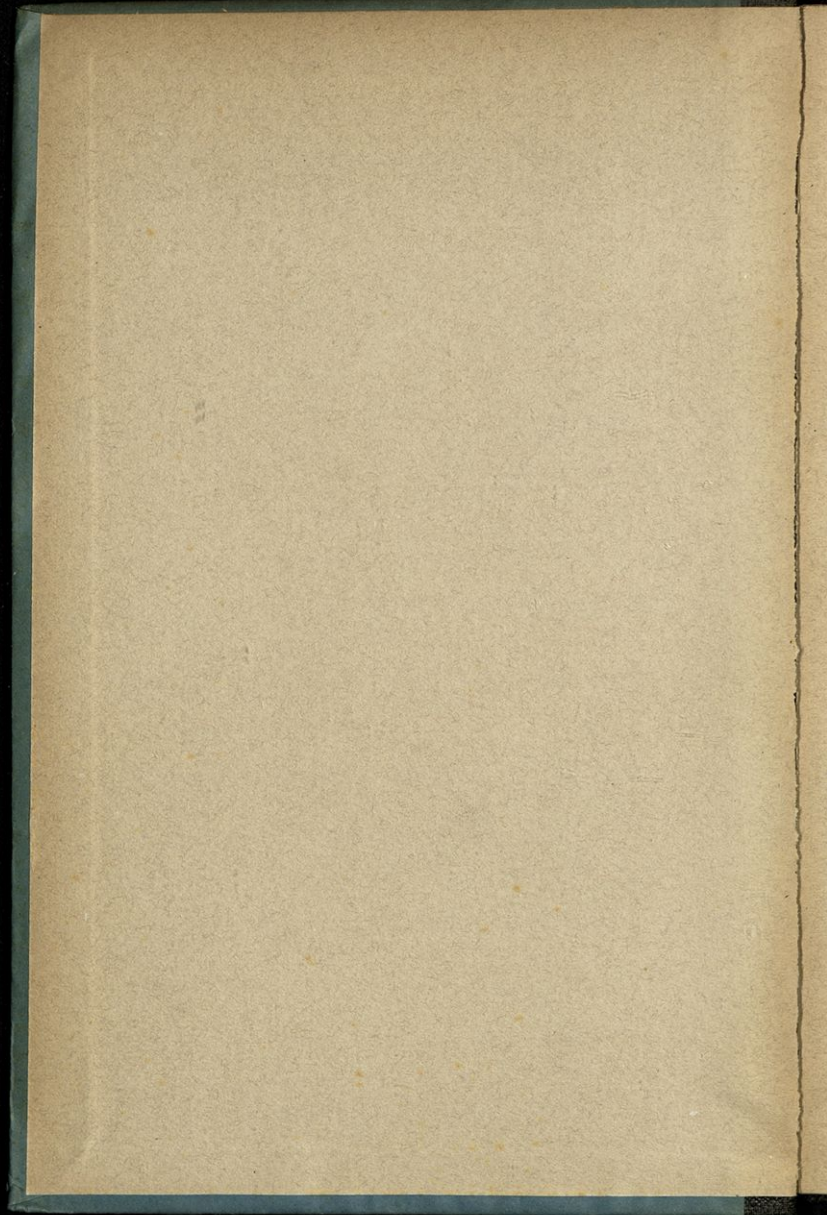
IV. pregledani natis.

Cena vezani knjigi 20 kr.

V Ljubljani.

Natisnila in založila »Ig. v. Kleinmayr & Fed. Bamberg«.

1885.

Abeecednik

za slovenske ljudske šole.

Sèstavila

A. Razinger in **A. Žumer**

ljudska učiteljá.

IV. pregledani natis.

Cena vezani knjigi 20 kr.

V Ljubljani.

Natisnila in založila «Ilg. v. Kleinmayr & Fed. Bamberg».

1885.

U30046147

Predgovor.

Namèn izdaje tega abecednika je, da bi se kolikor mogoče zadostilo terjatvam novega učnega reda za slovenske ljudske šole gledé obsega, tvarine in oblike. Priredjen je, kakor prejšni slovenski abecednik, le za prvo šolsko leto.

Oblike pisanim črkam so po Fr. Kurandovih predpisih, ki jih je izdala c. kr. zaloga šolskih knjig.

Četrti ta natis je pregledan in natisnen po odobreni izdaji.

Spisatelj.

Na vsak pri založniku kupljeni deseti iztis priloži se vodstvu šole ena knjiga za uboge učence.

Založnik.

i, u

i, u, u, i, i, u.

u

u, u, u, u,

u, u = u, u.

u

u, u, u,

u, u = u, u.

o

o, o, o = o, o.

i, u

i, u, u, i, i, u.

n

ni, nu, nu, in, un,
u-ni ni, i, n, u.

m

mi, mu, im, um,
mi in u-ni, u-mi, ni.

o

on, no, o-ni, mi,

o=no, u=no, mi
 in o=ni, on ni.

u

un, na, ma=ma
 i=ma, ni=ma u=
 ma, i=ma um.

v

vi, vi=no, va=ma,
 no=vo, no=vi, no=
 vo vi=no, no=vi=
 na, o=na, vi.

o-no, u-no, mi in o-
ni, on ni, on in o-ni.

a

an, na, ma-ma i-
ma, ni-ma u-ma, i-
ma um, on in o-na,
na-ma.

v

vi, vi-no, va-ma,
no-vo, no-vi, no-vo
vi-no, no-vi-na, o-na,
vi, ni-ma-mo vi-na,
on i-ma.

R

ra=ma, ra=na,

u=ra, na=ra=va

o=na=ra, mi=ri.

L

en, e=na, e=no,

ne, u=ne, me,

i=me, re=va ve.

C

ce, ce=na, re=ci,

ra=ca, v ro=ci

i=ma mu=co.

r

ra-ma, ra-na u-ra, na-
ra-va, o-ma-ra, mi-ri, na
ra-mi.

e

en, e-na, e-no, ne u-ne,
me, i-me, re-va ve, ve-ra,
ve-mo.

a, e, i, o, u.

c

ce, ce-na, re-ci, ra-ca,
v ro-ci i-ma mu-co, re-ci-
va mu, ov-ca.

o

o, o-o, oi, o-oi,

oa, mo-oa, o-na

no-o, on me-o.

u

u, u-u, ua, u-ua,

ua, mi-ua, u-u, u-u-u-

u, ni-ua me.

u

u, u-u, ua, u-ua,

u, u-u, u-u, u-u,

u-u, u-u.

Č

če, o-če, či, o-či, ča, mo-ča.

— o-na no-če, on me-če, u-či me,
o-če me u-če, ni-ma mo-či.

Z

zi, zi-ma, zo, zo-ra, za. — na
vo-zu vo-zi-mo re-či, mo-ča za-
mo-či, za-vo-ra, na-ma-za-na mi-za.

Ž

že, že-na, ža, ro-ža, ži, ži-ma.

— že-na že-ne ži-vi-no, ži-vi-ne
ne mu-či-mo, na mi-zi re-že-mo,
za zi-mo ni-ma ži-ve-ža.

S

se, si, so, sa, su.

se=no, si=no=vi,

so=va, sa=ma, su=

ci se, no=si=no

se=no, u=ci se!

S

se, si, sa, so, su.

si=va, su=sa,

su=mi, na=se mi

va=se, o su=si

ne va=se, ve=sa.

S

si, su, so, sa, se.

ro-si, na no-su, me-so, o-sa,
ra-se. — o-ni so sa-mi, i-ma-mo
me-sa in si-ra, ce-sa-ri-ca, mu-
ca se u-mi-va, ni ro-se, ne ra-
se, on se-če se-no, on že-ne ži-
vi-no.

Š

ša, še, ši, šo, šu.

ma-ša, na-še, ši-va, šu-mi. —
ma-ša mi-ne, ne ši-va, še ni-ma
ča-sa, no-si in su-ši, mi-ši so v
ve-ži, na vi-ša-vi šu-mi, v ro-
ci no-si ži-mo, če-mu i-ma-mo
no-že?

t

ti, ta, to, tu, te.

ti-ca, ta-re, to-ça,

tu, te-ta, ta-ri-ça.

d

da, do, de, di, du.

da-ni-se, do-ma,

de-te, di-si, du-ri.

t

ti, to, ta, te, tu.

ma-ti, ži-to, te-ta, o-ta-va. —
te-ta mo-ta ni-ti, to-ča ta-re ži-to,
ti-či-ce so si-te. — za zi-mo vo-
zi-mo šo-to, ti-ca no-si ži-mo, ži-to
ra-se in zo-ri, te-ža-va mi-ne, ne
to-ži.

d

od, ud, ad, ed, id.

vo-da, de-te, di-ša-va, do-zo-
re-ti, do-ži-ve-ti, du-ša, ud. — vo-
da de-re, na-ša do-mo-vi-na, de-te
se ra-do va-di, od do-ma i-de-mo.
— te-ta mi da vo-de, vi-di-mo
so-se-da, ru-do vo-zi, de-da i-m
mo ra-di.

le, li, lo, la, lu.

le-to, li-ce, lo-vi-ti,

so-la, lu-za, de-lo.

bo, bi, ba, be, bu.

bo-sa, bi-ti, ri-ba,

be-se-da, bu-za.

l

li, la, lo, lu, le, ul, al, il.

li-sa, de-že-la, de-lo, lu-na, le-sa, le-vi-ca, se-lo, a-li. — li-si-ca lo-vi ži-va-li, na-ša de-že-la, mi-la do-mo-vi-na, si-la ni mi-la, ze-le-na do-li-na, že-na so-li me-so, ne la-ži!

b

ba, be, bi, bo, bu, ib, ub, ab, ob.

so-ba, ne-be-sa, o-bu-va-lo, va-bi. — o-ba zo-ba, ža-ba bi-va v lu-ži, ni bo-ba, ze-be me, ob ro-bu so de-be-le bu-če; — v šo-li be-re-mo, ra-bi-mo be-ri-lo, re-va ne-se bu-ta-ro, be-ra-či-ca be-ra-či.

h

hi, hu, ho, ha, he.

hi-sa, hu-do, ho-

ce, mu-ha, oh!

k

ki, ko, ka, ke, ku.

ki-ta, ko-lo, ka-ia,

ro-ke, ku-ra, uk.

h

ho, ha, hu, hi, he, ah, oh, eh, uh.
 ti-ho, ve-ha, le-nu-hi, oh! — ti-ho
 ho-di! ne hi-ti-mo, vo-ha-mo in
 di-ha-mo, re-va bo-le-ha in hi-ra.
 — v hi-ši so mu-he, no-si su-ho
 ro-bo, o-na na-bi-ra ma-hu, ob hu-
 di u-ri hi-ti-mo do-mov, ne bo-di-te
 hu-di!

k

ku, ke, ka, ko, ki, uk, ak, ok,
 ek, ik.

ku-ko-vi-ca, o-ko, ka-ša, ki-ta,
 uk. — ku-ko-vi-ca ku-ka, ka-ko
 ku-ka? ku-ku. — ku-ra ko-ko-da-
 ka. — o-re-hi so su-hi, s ko-so
 ko-si-mo o-ta-vo, ne ka-li vo-de!
 o-na ku-ha ka-šo.

—
—
—
p

pa, po, pi, pu, pe.

pa-sa, po-do-ba,

pi-ka, pu-ra, pe-ta.

—
—
—
j

ja, je, ji, jo, ju.

ja-ma, je-za, ju-ha,

ne je-ri-se! me-ja.

p

pa, pe, pu, po, pi, up, op, ip.
 re-pa, pe-ro, le-po-ta, ka-pi-ca. —
 sa-pa pi-še, pu-li pe-so in re-po,
 pe-ri-ca pe-re, v pe-či pe-če-mo
 po-ti-ce. — ku-pi pe-ro! po-to-ki
 so ma-li, ku-pi-mo o-re-he! po
 no-či po-či-va-mo.

j

ji, ju, jo, ja, je, aj, oj, ij, ej.
 ju-na-ci, vi-jo-li-ca, je-ze-ro, oj! —
 če-be-le ro-ji-jo, je-le-ni so bo-je-či,
 je-se-ni se-je-mo, vo-ja-ci se bo-ju-
 je-jo, ko-va-či ku-je-jo. — o-ra-či
 or-je-jo, je-re-bi-ca po-je, ma-ti ku-
 ha-jo ka-vo.

g

go, ga, gi, gu, ge.

go-ra, ga-si-ti, gi-

ba-ti, gu-ba, ig-la.

f

fi, fa, fu, fo, fe.

fi-ga, fa-ra, fu-vi-

na, je-mo fi-ge.

g

ga, go, gu, ge, gi, og, ag, ig,
ug, eg.

no-ga, no-ge, ja-go-da, go-ba,
gu-ba. — go-ba go-ri, go-ve-do
go-ni-mo na go-ro, če-ga-ve so
go-si? go-vo-ri! — ne ža-li u-bo-
ze-ga! z ro-ka-mi de-la-mo, z no-
ga-mi ho-di-mo, vo-da ga-si že-jo,
ku-ha-mo go-be, ko-ze ho-di-jo na
go-ro.

f

fa, fi, fu, fo, fe, if, uf, of.

fa-ra, fi-ga, fu-ži-na. — fu-ži-na
je na vo-di, fi-ge ra-di je-mo,
fa-ra je ve-li-ka, v fa-ri so fa-
ra-ni. — go-ra je go-la, be-re-mo
in ka-že-mo.

le-vi, lev, bo-vi, bob,

re-pi, rep, ga-di, gad,

ko-ti, kot'; ra-ki, rak; me-hi, meh. —
 pav i-ma lep rep. — lev je hud. — dob je
 vi-sok. — top je na-bit. — lok je na-pet.
 — gad je siv. — mah je suh. — če-mu je
 meh?

pe-či, peč, go-si, gos,

ko-si, kos, ve-ti, vez,

no-ži, nož. — de-ček je ru-de-čih lic.
 — red je le-pa reč. — kos je tič. — vo-da
 te-če čez jez. — na do-bu so šiš-ke. — miš
 i-ma nag rep. — mož i-ma nož.

bo-ji, boj, ve-mo, vem,
 ži-va-li, ži-val, je-le-ni,

je-len; pu-ra-ni, pu-ran. — vol nam
 da-je loj. — sin, i-mej o-če-ta in ma-ter
 rad! — jed je bož-ji dar. — sem v šo-li.
 — šel bom sam do-mov.

sr-ce (ser-ve), sr-na, sr-
 no, tr-ta, dr-ži-va-va.

pes lo-vi sr-no. — dr-ži jo za no-go.
 — na vr-tu so tr-te. — zr-no je tr-do. —
 sr-pi so že-lez-ni. — kr-ti so čr-ni. — pr-ti
 so be-li.

lj: ljub, lju-be-zen, ljud-je, me-tulj, molj,
ze-lje, olj-ka.

nj: nji, nji-va, konj, o-genj, pi-sa-nje,
nje-na.

bl: bla-go, bla-zi-na, blisk, bli-zo, bled.

br: bra-da, bra-na, bre-me, bre-za, bri-
nje, bri-ti, bri-sa-ča, brus, brat.

pl: pla-ni-na, pla-ča, ple-če, ple-me, plug,
plot, plju-ča.

pr: pra-prot, pri-ča, pre-di-vo, prag, prah,
proč.

dl: dla-ka, dle-to, dlan.

dr: dre-vo, dre-ma-ti, dro-biž, dru-god,
drag.

tl: tla, tla-ka, tle-ti, tlak.

tr: tra-va, tra-ta, tru-ma, tri, trak, trop,
trud, tresk!

st: ste-na, star, past, vest, me-sto, čast.

str: stre-ha, stru-na, stra-ža, stran, strop,
strijc.

- sl**: sli-va, slu-ga, mas-lo, ves-lo, sluh.
- sv**: svi-la, svi-nja, sve-ti-nja, svi-tek, svoj.
- sr**: sra-ka, sraj-ca, sre-da, sre-nja, ne-sre-ča.
- sp**: spa-nje, spi-sa-ti, spo-daj, spo-min.
- spl**: sple-sti, sples-ni-ti, sploh.
- sk**: ska-la, ska-ka-ti, skok, skr-be-ti.
- skl**: skle-da, sklo-ni-ti, sklon, sklep.
- št**: šte-ti, šte-vi-lo, šti-ri, štor, po-šten.
- šč**: šču-ka, kleš-če, šče-ti-na.
- šk**: škar-je, škr-ba, škr-ja-nec.
- zl**: zla-to, zlo-ži-ti, zli-ja-ti, zlog, zlat.
- zb**: zbi-ra-ti, zba-ti se, zbor.
- zd**: zdi-ho-va-ti, zdaj, zdih-ljaj.
- zdr**: zdra-vi-lo, zdru-ži-ti, zdrav-je.
- zr**: zre-za-ti, zra-ven, zrak, zrel.
- zv**: zvon, zve-li-čar, zve-ri-na, zvo-ni-ti.
- žl**: žli-ca, žleb, žlič-njak.
- žr**: žre-ti, žre-be.
- gl**: gla-va, glo-bok, glo-da-ti, gluh, glas.

gr: gri-va, gre-dí-ca, grad, grah, greh,
grozd.

hr: hra-na, hrast, hren, hrib, hrup, hrošč.

kl: kla-di-vo, kla-ja, klo-buk, klas, klet,
klic, klop.

klj: klju-ka, ključ, kljun.

kr: kri, kra-va, kro-jač, kre-da, kro-kar,
kro-na, kruh, kralj, kres, križ, kriv,
krop, kro-pi-ti.

kv: kva-ri-ti, kvas, kviš-ko.

n N   **n N**

Nazaret, Nikolaj.

Nazaret je mesto. Nikolaj je bil škof.
Navada je železna srajca.

m M   **m M**

Marija, Martin.

Mati kličejo: Matija! Marko, lepo se
vedi! Martinček je nedolžna živalica.

u U   **u U**

Ursula, Urban.

Ulrih je priden učenec. Učitelj i ma-
mo radi. U bogajmo ga! Uršula ple te.

v V   **V V**

Valentin, Viktor.

Veronika, Valburga, Vid, Vič. — V
mestu živi veliko ljudi. Viktor in Va-
lentin sta naša součenca.

z ž   **zZ-žŽ**

Zagreb, Želzniki.

Zla to ust, Za log, Žabnica. — Živali so
naše dobrotnice. Zgodaj vstajaj! Zemlja
je velika.

o O   **o O**

Otilija, Oton.

Olga, Ogersko, Oglej. — Olga je redna.
O pravem času v šolo hodi. Oče jo ljubi.
Na Ogerskem bivajo Ogrci.

a A   **a A**

Alojzij, Ana.

Adam, Anton, Amerika. — Afrika
je del sveta. Avstrija je mogočno cesarstvo.
Amalija ljubi sestro Ano.

c C c C — *č Č*

Cecilija, Laharija.

Ciril, Celje, Celovec, Čehi. — Človeška pomlad cvete le enkrat. Čas hitro beži. Cecilija, ne trati časa!

e E

Elizabeta, Emil.

Eva, Evgen, Egidij, Evropa. — Eva je bila Adamova žena. Emil in Elizabeta sta bratranca. Evropa, Azija, Afrika, Amerika in Avstralija so deli sveta.

g G   **g G**

Gregor, Gizeka.

Gu stav, Gab ri jel, Ev sta hij. — Go lob-
ček je čed na ži va li ca. Glej nje go ve snaž ne
no ži ce! Go ri ca je mesto. Na Go renj skem
so vi so ke go re.

i I   **i I**

Ignacij, Ivana.

I da, I zi dor, Iz ak, Id ri ja. — I ma mo
skrb ne sta ri še. I me nu j de le sve ta! V
Id ri ji, na Not ranj skem se kopl je ži vo
sre bro.

j J

Jožef, Jurij, Jarnej, Ivan. — Jeruzalem je sveto mesto. Jeleni imajo velike rogove. Jožef pomaga Janezu delati. Jenje govori jahtelj.

h H

Henrik, Jarnej. — Hrvasko je naša so sedna dežela. Hčere bodite ponižne! Hudo bilih otrok se o gibajte!

k K   **k K**

Karol, Katarina

Kle ment, Kri sti na, Kon rad. — Kol pa me ji Kranj sko od Hr vaš ke ga. Grin to vec je go ra med Kranj skim in Ko roš kim. Kranj je sta ro me sto na Go renj skem.

s Š š Š   **sS-šŠ**

Stani slav, Šiš ka

Se ba sti jan, Šte fa ni ja, Sa va. — Sa va te če mi mo Šmar ne go re. Gra dec je glav no me sto Šta jer ske ga. Spo štuj svo je pred stoj ni ke! Šiš ka je vas.

L L   **L L**

Ljubljana, Loka.

Leopold, Leon, Lucija. — Lažniku
nikdo ne verjame. Laž ima kratke noge.
Šiška in Ježica ste vasi blizu Ljubljane.
Leto ima štiri letne čase.

t T   **t T**

Tomaz, Teresija.

Tri glav, Trst, Tržič, Točija. — Trst
je veliko trgovsko mesto. Trgovci ku-
pujejo in prodajajo blago. Tu je ga blaga
se ne dotikaj! Tri glav je najvišja go-
ra na Kranjskem.

f F f F

Filip, Frančiška.

Fer di nand, Fri de rik, Fe liks. — Fi lip
in Flo ri jan sta bra ta. Se stra je Fran čiš ka.
Ce sar Fer di nand je bil ja ko dob rot ljiv.
Franc Jo žef so naš ce sar.

p P p P

Peter, Pavli na.

Pra ga, Po sto ji na, Pri mor je. — Pe ter
in Pa vel sta bi la a po ste lja. Pri Po sto
ji ni na Not ranjskem je slo ve ča ja ma.
Pra ga je le po me sto.

r R   **r R**

Robert, Roza.

Rim, Ra dov lji ca, Rib ni ca. — Ru dol-
fo vo (No vo me sto) je me sto. V Ri mu pre-
bi va pa pež. Raj je bil lep kraj. Ra na u ra,
zla ta u ra.

b B   **b B**

Barbara, Blaž.

Bo go mi la, Bled, Bet le hem. — V Bo-
hi nji iz vi ra Bo hinj ska Sa va. Bled je
lep kraj na Go renj skem. Mis li ved no na
Bo ga! Boj se gre ha!

Do ro te ja, Du nav, Dra va. — Dra va
in Sa va se ste ka te v Du nav. Du naj je
glav no me sto na še ga ce sar stva. Go renj-
sko, Do lenj sko in Not ranj sko so de li
Kranj ske de že le.

---

a A, b B, c C,
 ċ Ć, d D, e E,
 f F, g G, h H,
 i I, j J, k K,
 l L, m M, n N,
 o O, p P, r R,
 s S, ś Ś, t T,
 u U, v V, w W,
 x X, y Y.

a	A,	b	B,	c	C,
č	Č,	d	D,	e	E,
f	F,	g	G,	h	H,
i	I,	j	J,	k	K,
l	L,	m	M,	n	N,
o	O,	p	P,	r	R,
s	S,	š	Š,	t	T,
u	U,	v	V,	z	Z,
		ž	Ž.		

Moška krstna imena.

Andrej, Blaž, Lene,
Dominik, Emil, Flori-
jan, Gregor, Henrik,
Fridor, Jakob, Karol,
Leopold, Matej, Niko-
laj, Oton, Peter, Ru-
dolf, Stanislav, Si-
men, Tomaž, Urban,
Valentin, Zlatoust,
Žiga.

Ženska krstna imena.

Ana, Barbara, Cecilija, Doro-teja, Elizabeta, Frančiška, Gi-zela, Helena, Ida, Julija, Klara, Lucija, Marija, Neža, Olga, Pav-lina, Rozalija, Sabina, Štefa-nija, Terezija, Uršula, Veronika, Zofija.

Priimki.

Ahacelj, Bohorič, Cojz, Čop, Dalmatin, Erjavec, Florijančič, Globočnik, Hladnik, Ipavec, Ja-nežič, Kopitar, Levec, Metelko, Novak, Orožen, Preširen, Ravni-
kar, Slomšek, Toman, Umek, Vodnik, Zalokar, Zemlja.

Vaje v branji.

1.

Kováč je rokodelec. Hiša je poslopje. Kosa je orodje. Kruh je jed. Voda je pijača. Suknja je oblačilo. Črevlji so obuvalo. Klobúk je pokrivalo. — Konj je domača žival. Zajec je gozdna žival. Sinica je ptica. — Črešnja je sadno drevó. Smreka je gozdno drevó. Pšenica je žito. Vijolica je cvetica. — Železo je kovína.

Kaj je mesó, šola, kapa, telovnik, vino, škornji, krojáč, jagnje, lisica, lastovica, hruška, lipa, lilija, srebró, prosó, sekira?

2.

Sneg je bel. Tinta je črna. Kri je rudeča. Zlató je rumeno. Lisica je rujava. Nebó je modro. Trava je zelena. Golob je siv. Kaj je še belo? Kaj je še črno, rudeče, rumeno, rujavo, modro, zeleno, sivo?

Hruška je sladka. Kaj je še sladko? Jabelko je kislo. Pelin je grenák. Mesó je okusno. Juha je slana.

Cerkev je **velika**. — Hišica je **majhna**. — Drevó je **visoko**. Grm je **nizek**. — Cesta je **široka**. Steza je **ozka**. — Kosa je **dolga**. — Nož je **kratek**. — Železo je **trdo**. — Kruh je **mehek**. — Led je **mrzel**.

Peč je **gorka**. — Tabla je **voglata**. Krajcar je **okrogel**. — Palica je **ravna**. Veja je **kriva**. — Sekira je **ostra**. Škarje so **skrhane**.

3.

Oče orjò. Mati kuhajo. Sin vozi. Hči plete. Hlapec seka. Dekla pere. — Mlinar melje. Pekár peče. Mesár kolje. Črevljár šiva. Kdo še šiva? Zidár zida. Tesár teše. Mizár obla. Kováč kuje. Ključaničar pili. Tkalec tké. Barvar barva.

Pes laje. Mačka mijavka. Konj rezgetá (hrže). Krava muka. Osel riga. Ovca bleketá. Koza mekeče. Prašič kruli. Petelin poje. Kokoš kokoče. Gos gogoče. Golob gruli. — Volk tuli. Medved gode. Lev rjove. — Skorjanec žvrgolí. Krokár kroka. Sova vpije. — Žaba regljá. Kača siče. Brenclj brenčí.

Škornji škripljejo. Veriga rožljá. Zvon klenka. Mlin ropoče. Potok šumi. Veter vrší. Grom bobní. Struna brní. Orgle bucé. Denar cvenka. Voz drdrá. Led poka.

Nazórni nauk in berila.

A.

Š o l a.

Hodimo v šolo. Učenci smo. V šolski sobi vidimo okna, duri, stene, strop in tla. V sobi stoji peč in veliko klopí. Vsak učenec sedí na svojem prostoru in gleda gospoda učitelja. Pred ukom molimo ali pojemo. Potem računimo, beremo, pišemo ali risamo. Pod klopjó ima vsak učenec spravljene šolske priprave: knjigo, tablico, računico, pisalo, gobico, pisanko, držalo in peró. V klopi je tintnik s tinto. Pred klopmi je šolska tabla, računski stroj, miza in stoli. S kredo pišejo gospod učitelj na tablo, z gobo pa brišejo. Na steni visí razpelo in lepa cesarjeva podoba.

Učitelj pripovedujejo, mi pa poslušamo. Potem izprašujejo in mi odgovarjamo. Po uku zopet molimo ali pojemo. Iz šole gremo redno im mirno domóv.

Pred ukom.

O Bog, ki slabim rad pomagaš,
 Ozri se milostno na nas!
 Daj nam, da pridno se učimo
 In tebi služimo ves čas!

Po uku.

Pomagaj, Bog, da vse nauke
 Zvestó si v srcu hranimo,
 Da vedno se po njih ravnamo
 In večno srečni bodemo.

Bodi postréžen.

Nekega dne so otroci dohajali v šolo, pa so bili vsi nekako tihi in žalostni. Učitelj vprašajo: „Kaj vam je, da danes niste nič kaj veseli in se tako žalostno pogledujete?“ Otroci molče. Pctem reče neki deček: „Žalostni smo zavoljo Jakca, ki je zbolel.“

„Ali imate Jakca radi?“ vprašajo učitelj.

„Radi, radi ga imamo!“ odgovoré enoglasno vsi otroci.

„Zakaj ga imate tako radi?“ vprašajo dalje učitelj.

„Zato, ker je tako dober in ljubeznjiv,“ odgovoré otroci.

Neki deček pripoveduje: „Jaz sem enkrat knjigo zgubil; Jakec mi jo je poiskal in prinesel.“

Neka deklica pravi: „Šla sem po poti in velik pes je tam stal, bala se sem ga; Jakec me vidi, pride k meni ter gré z menòj mimo psa.“

Drug učenec pravi: „Meni je Jakec večkrat pomagal, ako nisem mogel kaj spisati.“

Še drug pripoveduje: „Jaz sem nesel težak jerbas s polja in nisem mogel dalje: Jakec me sreča in mi pomaga jerbas nesti.“

Tako pripovedujejo otroci drug za drugim in učitelj pravijo: „Jakec je tedaj res prav postrežljiv in priljuden deček. On rad pomaga vsacemu, komur le more. Molili bomo zanj, da bi kmalu ozdravel.“

Vsi otroci so živo ganjeni in nekateri se celo jokajo. Učitelj molijo, otroci pa za njimi, tako le: „Ljubi Bog! prisrčno te prosimo, da bi dal našemu dobremu tovarišu kmalu ozdraveti.“

Jakec ozdravi in pride zopet v šolo. Vsi otroci hité k njemu, prijazno ga pozdravljajo in so zelo veseli.

*Dobro delaj vsakikrat,
Vsak imel te bode rad!*

B.

Človek.

Otròk sem. Vsak otròk je človek. Človek ima dušo in teló.

Duše ne vidimo. Z dušo mislimo in čutimo veselje ali žalost. Z dušo razločujemo, kaj je pravo ali ni pravo. Duša ima um in pamet. Duša je neumrjoča.

Teló vidimo. Teló je umrjoče. Deli telesa so: glava, trup in udje. — Na glavi imam lasé, čelo, oči, nos, usta, brado, senci, lica, ušesa. Nad očmí imam obrvi. Oči s trepalnicami zapiram. Z očmí vidim rumeno solnce, modro nebó, pisane cvetice, zelena polja. Kaj še vidimo? Slepec tega ne vidi. Revež je. — Z ušesi slišim ljudi govoriti in ptičice peti. Kaj še slišimo? Gluhec ne sliši. — Z nosom duham cvetice. Vijolica lepo diší. Kaj še diší? — V ustih imam zobé, jezik in nebó. Z zobmi jém. Z jezikom govorím in okušam jedí. Hruška je sladka. Kaj je še sladko? Zelje je kislo. Kaj je še kislo?

Glava tičí na vratu. Trup ima prsi, hrbet in trebuh.

Udje so roke in noge. Roka se giblje v komolcu in ramenu. Na rokah imam po pet prstov; ti so: palec, kazalec, sredinec, prstanec in mezinec. Na vsakem prstu je noht. — Noga ima stegno, koleno, méča in piščál, peto in stopalo s petimi prsti.

Na vsem telesu čutim, ali je izba gorka ali mrzla. Kaj še čutimo?

Jaz vidim, slišim, duham, okušam in čutim (tipljem). Imam petero čutov: **vid**, **sluh**, **vônj** (duh), **okus** in **tip**.

Ljubi svoje stariše.

Jožek, Nežica in Francek sedeli so skupaj pred hišo. Pogovarjali so se o očetu in materi. Jožek, starejši brat, pravi: „Včeraj so mi oče dali novo knjižico.“ Sestra pravi: „Meni so mati kupili lep robec za god.“ Francek pravi: „Zvečer nam bodo mati dali mleka in kruha.“ Potem še dalje govorè, kako dobri so jim oče in mati. Jožek tudi pripoveduje o sosedovi deklici, ki so jej mati umrli. Vsi se tiho pogledajo in imajo solzne oči. Francek reče: „Naša mati ne smejo umreti!“ Vsi gredó v hišo in nikjer niso tako radi, kakor pri ljubih stariših.

Ti otroci so ljubili očeta in mater.

C.

Jed in pijača.

Zjutraj, opóludne in zvečer jém. Kar jemo, imenujemo **jed**. Vsak človek potrebuje jedí. Največkrat jemo **kruh**. Kruh se dela iz moke; je črn ali bel. O božiči pekó mati potice, o veliki noči koláč in pogačo. Tudi jemo **juho** in **mesó**. Juha je zdrava. Mesó je tečno. Meso dobivamo

pri mesarji. Mesár kolje vole, krave, teleta, ovce, kozé in prašiče. Kakšno mesó imamo? Prašiče k praznikom domá koljemo in delamo **klobase** ter sekamo **slanino**. Lovec strelja srne, jelene, zajce, jarebice. Mesó teh živali imenujemo **divjačino**. — Z mesom jemo grah, lečo, zelje, repo, solato; te jedi so **zelenjava**. Otroci radi jemo **sadje**, kakor: črešnje, hruške, jabolka, češplje, grozdje, orehe in kostanj.

Pred jedjó in po jedi molimo. Preveč ne smem jesti, da ne zbolím. Prevročih ali premrzlih jedil in nezrelega sadja tudi ne jém, ker je nezdravo.

Kadar sem žejen, pijem. Kar pijem, je **pijača**. Najbolj zdrava pijača je **voda**. Če mi je vroče, ne pijem mrzle vode. **Mleko** je tečna in dobra pijača. Kdaj pijemo **kavo**? Odrasteni ljudjé pijó tudi **vino** in **pivo**.

Bodi usmiljen!

Matijček in Milica sta prišla ravno iz šole domóv. V veži vidita starega moža. Bil je slabo oblečen in ves se je tresel od mraza.

Siromak ja nagovorí: «Usmilite se me, lačen sem, prosim, dajte mi malo kruha!»

Milica: «Pojdite z nama v hišo, da se malo pogre-
jete! Danes imamo gorko v hiši.»

Matijček prime siromaka za roko in ga pelje v hišo.

Milica prosi mater: «Ljuba mati! dajte ubožčeku
kaj jesti. Prosil je kruha, dajte mu tudi kaj gorkega.»

Matijček pa stopi k očetu in pravi: «Oče! podarite
siromaku kako ponošeno obuvalo.»

Siromak je dobil vsega dosti, česar mu je bilo treba.
Preden odide, zahvali se, rekoč: «Malokje našel sem
tako milosrčnih otrok, kakor sta vidva. Stotero vama
Bog povrni, kar sta za mé pri dobrih stariših izprosila!»

Stariše je otročja milosrčnost jako ganila.

**Revežem pomagaj rad,
Revež tudi tvoj je brat!**

Ūganke.

Je belo ko sneg, zeleno ko detelja, rudeče ko kri, otrokom
diši; kakó se velí?   *   *   *

Velik sem kot hiša in majhen kot miš, grenek kot žolč in
vsi ljudje me radi jedó; kdo sem?   *   *   *

Če kviško vržeš, je belo, če na tla pade, je rumeno. Kaj je to?

Č.

Obleka.

Kadar zjutraj vstanem, oblečem se. Na životu
imam **srajco**. Srajco dela šivilja iz platna. Platno
tké tkalec iz preje. Prejo prede predica iz prediva.

Predivo pa tare terica iz lanú. Potem oblečem hlače, telovnik in suknjo. To obleko dela krojač iz suknà. Suknò se dela iz volne. — Na noge obujem nogovice in na te škornje ali črevlje. Škornje in črevlje dela črevljár iz usnja. Usnje dela usnjár iz kož. — Na glavi imam klobúk ali kapo, po letu pa slamnik. Klobuke dela klobučár. Po zimi nosimo plašče in kožuhe.

Obleko mi oskrbujejo stariši. Obleka mnogo stane. Zaradi tega jo varujem in pazim, da je ne zamažem in ne raztrgam. Vsako oblačilo je lepo, da le ni raztrgano ali nesnažno. Ob nedeljah in praznikih nosim praznično obleko.

Obleka pokriva in greje teló. Trebuh in noge moram po zimi gorko oblačiti, da ne zbolím. Tudi po snegu in po vodi ne hodim, da mi ne pride mokrota v črevlje.

Naštejte moška oblačila!

Katera so ženska oblačila?

Golobček.

*Golobček, čedna stvarica!
Vsak ljubi te in rad imá.
Mi bomo tudi, kakor ti,
Prav pridni, čedni vsi!*

*Golobček, krotka stvarica!
Vsak ljubi te in rad ima.
Mi bomo tudi, kakor ti,
Prijazni z vsemi in krotki.*

Poslušaj dober svèt.

Matěj je bil poslušen deček. Igral se je necega pomladanskega dné z družimi otroci na travniku, ker je bil ravno sneg skopnel. Vsi skačejo sèm in tijà, dokler ni bilo vsem zeló vroče. Slečejo tedaj suknjice in se hladé.

Mimo pride star mož in opominja otroke, da naj ne bodo slečeni, da se ne premrazijo in ne zbolé. Svoje glavni otroci se še ne zmenijo za dober svèt starega moža in se igrajo do večera na trati. Samo Matěj hitro uboga, obleče suknjico in gre domóv.

Kmalu potem zbolí več teh otrók ter morajo dolgo bolni ležati. Matej pa je bil zdrav in vesel, kakor popréj.

Üganka.

Kdo ima iz samih šivank suknjo?

D.

Stanovanje.

Človek potrebuje stanovanja. Če dežuje ali sneží, sem v hiši pod streho. Po zimi se v gorki hiši grejem. Po noči spim v hiši. Hiša je zidana ali lesena. Skozi vrata hodim v vežo, iz veže

skozi duri v sobo ali kuhinjo in po stopnicah v klet ali v prvo nadstropje in pod strešje. **Streha** pokriva hišo. Na strehi je **dimnik**.

V sobi bivamo po dnevi in po noči. **Tla**, **strop**, **stene**, **okna**, **vrata** in **peč** so deli sobe. V sobi je **miza**; pri mizi so **stoli** ali **klopí**. Pri steni stoji **póstelja** in **predalnik** za obleko. Obleka se tudi v **skrinji** hrani. Na steni visi **ura**, **podobe** in **zrcalo**. Mati skrbé, da je soba in vsa **hišna oprava** snažna. V sobi in v vseh hišnih prostorih mora bit zdrav zrak. Zato vsak dan odpiramo okna in vrata.

V kuhinji je **ognjišče**. Na ognjišči kuhajo mati jedí. **Skaf**, **korec**, **lonec**, **ponev**, **skleda**, **kuhalnica**, **burkle**, **sklednik** in **žličnják** so kuhinsko orodje. Kuhane jedi nosijo mati na mizo. Miza je pogrnjena s **prtom**. Na prtú so **krožniki**, **žlice**, **vilice** in **noži**.

Hišo zidajo **zidárji**. Streho stavijo **tesárji**. **Mizár** izdeluje hišno opravo. **Ključaničar** obkuje okna in vrata. **Steklár** reže šipe in jih v okna vdeluje.

Petelinov klic.

Kikiriki!

*Brž otroci ustanite,
Se umite in molite;
Ta, ki dolgo spi,
Pač nič vreden ni,
Kikiriki!*

Kikiriki!

*Knjige brž v roké vzemite,
Marno, pridno se učite;
Kdor se mlad uči,
Kruha dost' dobí,
Kikiriki!*

Kikiriki!

*V šolo le hodite radi,
Dokler ste še čvrsti, mladi;
Kdor rad poleží,
Šolo zamudí,
Kikiriki!*

Uganke.

Šviga, švaga čez dva praga. Kaj je to?

* * *

Kdo svojo hišo vedno s seboj nosi?

* * *

Luknjica pri luknjici, pa vendar vodo drži. Kaj je to?

*E.***Družina in človeška doba.****Veseli god.**

Nekega popóludne vprašajo gospod učitelj Matijčka: „Kaj si danes tako vesel?“ Matijček odgovori: „Naš ded (stari oče) obhajajo danes svoj god. Jaz, moj brat Lovro in sestrice Milica veselili smo se že davno tega dné. Zjutraj smo na vse zgodaj vstali in se praznično oblekli. Oče in mati naučili so nas prav lepih voščíl. Prišli so tudi strijc in teta in so s sebój pripeljali mojega odraslega bratranca Jožeta in sestričino Ano. Ko je bila vsa družina zbrana, šli smo s sorodniki vred dedu voščít. Jaz in Lovro bila sva prva. Babica pa so nesli malo Milico. Jaz in bratec stopiva pred deda in vsak pové svoje voščilo. Jaz sem voščíl:

Zdrave, srečne Vas ohrani
 Večni Oče in Gospód!
 Vseh naj Vas nadlóg obrani
 In naj spremlja Vas povséd!
 To otròk Vam vošči vdani
 Danes za veseli god.

Moj manjši bratec Lovro pa :

Naj Bog s srečo Vas obsuje,
Zdravje, mir Vam podeli,
Vse kar srce poželjuje,
Naj Vam dá v obilnosti.

Mala Milica podala jim je lep šopek cvetic. Potem so voščili moji ljubi stariši in sorodniki.

Ko so naš stari oče videli, da jih imamo **vnuki**, **stariši** in sorodniki tako radi, bili so tako veseli, da so se od veselja jokali. Opóludne ostali so tudi sorodniki pri kosilu. Vsi smo bili prav veseli.

Učitelj na to rekó: „Prav lepo ste storili in pokazali, da ste svojemu dedu hvaležni in da jih spoštujete. Ded in babica sta **starčka**. Vsacega starega človeka moramo spoštovati. Tvoj oče in strije še nista tako stara; sta **možá**. Mati in teta pa ste **ženi**. Odrasli bratranec Jože je **mladenič** in sestričina Ana je **devica**. Ti in tvoj bratec Lovro sta **dečka**; Milica je pa **deklica**.

Otroci! spoštujte in ubogajte vsacega odraslega in izkušenega človeka, posebno pa svoje stariše. Dajó vam vse, česar potrebujete: jed, obleko in stanovanje. Kdor néma očeta in matere je **sirota**.“

Uganka.

Kdo hodi zjutraj po štirih, opóludne po dveh in zvečer po treh?

*F.***Cerkev.****Nedelja.**

Francek pripoveduje v šoli: „Včeraj je bila nedelja. Ko smo vstali, rekli so oče: Danes ne bomo delali; počivali bomo, ker je Gospodov dan. Mati so nam dali vsem praznično obleko. Zvonovi so zapeli in šli smo s stariši v cerkev. **Cerkev** je najlepše poslopje v vasi. Od daleč se že vidi **zvoník**, na katerem je **cerkvena ura**. Vrh zvonika je **križ**. Pokazali so nam oče tudi **strelovod** na zvoniku. Skozi **line** se vidijo **zvonovi**. V cerkev smo šli skozi **velika vrata**. Nad vrati naslikano je **Božje okó**. Pri vratih je **kropilnik** z blagoslovljeno **vodó**. Na eni strani je **krstni kamen**. Peljali so me oče po sredi cerkve pred **veliki oltar**. V oltarji je velika svetnikova **podoba**. Na oltarji je **cerkovnik** prižgal **sveče**, katere so v lepih, visokih **svetilnikih**. **Duhovnik** pridejo iz **žagrada** v lepem, **mašnem oblačilu**. V rokah nesó **kelih**. Maša se **prične**. Zadaj na **vzvišenem koru** **zabuče orgle** in **pevci** zapojó. Vse ljudstvo je molilo in nikdo se ni po cerkvi

oziral. Duhovnik šli so tudi na **prižnico** in so nam veliko lepega povedali o preljubem Bogu. Konec maše odprli so **tabernakelj** in so iz njega vzeli zlato **monštranico**, s katero so nam dali blagoslów. Iz cerkve gredé pokazali so nam oče na **pokopališči spominek** naših pradedov.

Doma so me oče pohvalili, da sem se v cerkvi lepo vedel. Popóladne šli smo h **krščanskemu nauku** in **litanijam**.“

Gospod učitelj na to pravijo: „Cerkev je hiša Božja. Kadar ste v cerkvi, govorite z Bogom. Hodite radi v cerkev!“

Zvonček.

1.

Ob zori zvonček poje:
Bim bom bim bom bim bom,
Molitve molim svoje,
Na delo hitel bom.

3.

Zvoni „Marijo zdravo“
Bim bom bim bom bim bom,
Zdaj trud in delo mine,
Spočil se jaz tud' bom.

2.

Ob osmih v cerkev vabi:
Bim bom bim bom bim bom,
O pol'dne pa ne zabi
Vabiti me na dom.

4.

Preglasno poje časi:
Bim bom bim bom bim bom
Veselje se nam glasi,
Tud' jaz vesel naj bom.

5.

Le kadar mrtvim klenka:
Bim bom bim bom bim bom,
Takrat je pesem grenka,
Pa kliče v večni dom.

Bog vse vidi.

«Oče, kaj pa pomeni okó na cerkvenih vratih?» vpraša sin očeta iz cerkve gredé. «To kaže, da Bog vse vidi in vse vé,» pravijo oče. «On nas gleda domà in v cerkvi, po noči in po dnevi, v temi in na svitem. V zemljo, v globoko jamo vidi Božje okó. Tudi v postelji, kjer ležiš, ne moreš skriti se Bogú. Bog vse vidi. Bog nam je dal dušo in teló, torej nam v srcé vidi. On vé, kaj mislimo in želimo. Bog vse vé.»

Tako lepo so oče sina učili. Sin si pa to tudi dobro zapomni in nikoli ne pozabi, da Bog vse vidi in vse vé.

Bog vse vidi in vse vé,
Hrani čisto mu srcé!

Uganka.

Kdo pride prvi v cerkev?

G.

V a s.

Kraj, kjer je več hiš skupaj, imenujemo **vas**. V vasi prebivajo večjidel **kmetje** ali poljedelci; oni obdelujejo polje in redé živino. **Hiše** so zidane ali lesene. Pri vsaki hiši je še **hlev** za domače živali in **skedènj**. Zraven hleva je **svinják** in **gnojišče**. Pokrita so poslopja s slamo, deskami ali opeko. Skozi vas je **cesta**. Hiše stojé v dveh

vrstah ob cesti. Pri hišah so majhne zagrade za zelenjavo in sadni vrta. Sredi vasi stoji cerkev in pred cerkvijo košata lipa. Blizo cerkve je zidana šola. Skozi vas teče tudi mali potok. Pri potoku je mlín, v katerem nam mlinar žito melje.

Okoli vasi so polja in travniki. Še dalje proč pa so gozdi, griči in gore.

Kako se imenuje vas, v kateri stoji hiša tvojih starišev? Imenuj sosedne vasi!

Kmet.

Pred vrtom z drevjem zasajenim preljubo hišico imám, obdana s poljem je rumením, za dom gosposki je ne dam.

Na vrtu z drevjem zasajenem prežlahtno sadje mi zori, na bližnjem polji pa rumenem se zlato klasje mi blišči.

Zeleni travniki dajejo mi klajo za živinico, vinarji mi pa nesejo prav sladko vinsko kapljico.

O zgodnej zariji grem na delo, pozdravljajo me vse stvari, tu delam pridno in veselo, če tudi čelo se potí.

Ce v gozdu sem, če sem na polji, če orjem, sejem, če kosím, mi delo vsako je po volji, hvaležno stvarnika častím.

Uljudni dečki.

Popotnik je šel skozi vas. Več otrók se je igralo na poti. Ko tujec bliže pride, umaknejo se otroci na desno in levo, odkrijejo se in prijazno rekó: „Dober večér!“ „Bog daj“, pravi popotnik in grè dalje. Kar se obrne in upraša: „Katera pot drži v mesto?“ Otroci glasno odgovoré: „Desna pot!“ Eden pa še za popotnikom grè in ga spremi do urh hribca, kjer mu na tanko pokaže pravo pot v mesto.

Ti otroci so bili uljudni.

H.

M e s t o.

Semèn.

Lenčika je večkrat mater prosila, da bi jo enkrat vzeli s sebój v mesto. V bližnjem mestu je bil semèn. Ker je bila pridna, storili so ji mati to veselje. Zjutraj zgodaj so naložili poln jerbas sadja in nekoliko masla ter so šli z Lenčico po veliki cesti v mesto prodajat ga. Proti večeru pridete domóv, in Lenčica pripoveduje bratcu:

„V mestu je veliko, veliko hiš. Vse hiše stojé v dolgih vrstah. Visoke so in lepo zidane. Med vrstami so široke in gladke ceste in ulice. Po

cestah drdrali so vozovi in lepe kočije; nikoli še nisem videla tacih. Tudi več cerkvà sem videla v mestu. Na širocem prostoru, ki se trg imenuje, je bila velika množica kmetskih ljudi. Prodajali so živino, mesó, žito, mrvo, zelenjavo, mleko, maslo in še veliko družih pridelkov. Tam sve tudi z materjo prodajali sadje in maslo. **Rokodelci**, kakor: mizárji, kolárji, kováči, ključaničarji, vožárji, usnjárji in drugi, so imeli svoje izdelke na trgu. Videla sem tu veliko gospôde. Rekli so mati, da so to **uradniki** in drugi bogati **meščáni** in njihove **gospé**. V hišah na trgu je veliko **prodajalnic**, kjer **trgovci** prodajajo blagó za obleko. V drugih zopet prodajajo kavo, sladkór, riž, fige in drugo blagó za živež. Opóludne so me peljali mati v **gostilno**, kjer sve dobili dobre juhe. Ko prideve iz gostilne, zaslišim močno ropotanje. Mati pravijo: Boben poje, **vojaci** gredó. Črez trg pride mnogo vojakov. Vsi so bili enako oblečeni in puške so imeli na rami. Pred njimi so šli **častniki** in so jih peljali v **vojašnico**. Šla sem z materjo tudi v **lekárno**. Tam jim je **lekárnik** prodal zdravilo, katero jim je ukazal **zdravník** za našega bolnega hlapca kupiti. Iz

mesta gredé šli sve mimo velike bólnice in skozi drevoréd proti domu. Jako lepó je v mestu.

Ljubi bratec, prosi očeta, da te tudi vzamejo v mesto s sebjó!“

Bratec teče k očetu in prosi: „Oče! ali bom šel enkrat z vami v mesto?“ Oče rekó: „Če se boš rad učil, peljal boš z menoj našo kravo Lisko v mesto na semèn prodajat.“

I.

Domače živali.

Živali, katere doma redimo, so domače živali. Konj, osel, govedo (krava, vol, tele), ovca, koza, prašič, pes in mačka so štirinogate domače živali.

Kokóš, petelin, purán, golób, gos, raca in pav so domače ptice.

Konj vleče voz in nosi jezdeca. Osel nosi tovor. Krava in koza nam dajete sladko mleko. Vol vlačí plug. Ovca daje nam mesó in volno, prašič pa slanino in mesó za klobase. Pes varuje hišo. Mačka loví miši.

Kokóš nese jajca. Petelin nas rano kliče na delo. Vse domače ptice nam koristijo z mesom in perjem.

Mlado jagnje.

Mlado jagnje, lepo belo, grè za materjo veselo; skače s parkeljci drobni in po trati se vrtí.

Mati pravi: „Ne, ne skakaj, tam po bregu se ne takaj; lahko kam se zaletiš, šibko nóžico zdrolbiš!“

Jagnje matere ne sluša, rajše samo si poskuša, se prekucne v jámico in si zlomi nóžico.

Jagnje nóžico zlomilo, glásno klicalo in vpilo:

„Oj otroci, vbogajte
Svoje skrbne matere!“

J.

V r t.

Lizika je prinesla v šolo lep šopek pomladanskih cvetic. Učitelj jo vprašajo: „Kje si dobila te zale cvetice?“

Lizika: „Mati so mi jih davi natrgali na našem vrtu. Vrt imamo za hišo. Na enem koncu vrta so gredice, kamor mati spomladi, ko sneg skopni, naséjejo: zelje, solato, peteršílj, česenj, čebulo, fižól, peso, repo, grah, redkev, kumare, korenje in drugo **zelenjavo**. Ena gredica je tudi moja. Tam imam: lilije, potonike, nageljne, rožmarin, rudeče rože, modre vijolice, tulipane in druge **cvetice**. Zraven moje gredice je gredica mojega starejšega brata. Tam mu rastó mlada drevesca. Med gredicami so stezè. Sredi vrta je vodnják, da prilivamo o suši rastlinam. Ded imajo tudi čebelnják na vrtu.

Večji del vrta pa je nasajen s **sadnim drevjem**. Tam rastó: črešnje, češplje, slive, jablane in hruške. Ob plotu raste grózdjiče in vinska trta. Oče vsako pomlad trebijo sadno drevje in pokončajo škodljive gosenice. Tudi veliko ptičic

nam prepéva na vrtu in po drevji uničujejo škodljive mrčese.“

Učitelj: „Kako pa privabite koristne ptičice, da jih imate toliko na vrtu?“

Lizika: „Po zimi, ko je vse s snegom pokrito, natresemo jim za hišo zrnja, da ne poginejo od lakote, zato vse leto ostanejo pri nas.“

Učitelj: „Prav je tako! Delajte tako, kakor pridna Lizika, in imeli boste po vrtih veliko ptičic in obilno sadja.“

Odkritosrčni Ivan.

Mati z Ivanom o mraku sedé v hiši. Oče pridejo z vrta v hišo.

Oče: «Kaj sem videl na vrtu! Mlada drevesca mi je nekdo oškodovàl!»

Mati: «Kdo je li to storil?»

Oče: «Ivan, ali si ti koga videl na vrtu?»

Ivan: «Oh, ljubi oče! Jaz sem bil na vrtu in sem to škodo naredil. Odpustite mi, saj nikoli več ne bom kaj takega storil?»

Oče: «Bodi za zdaj, ker si odkritosrčno povedal, da si to storil!»

Odkritosrčno dolg spoznàj,
Nikoli nič se ne zlagàj.

Ptica in deček.

1.

**Kdo te ptiček mali
Peti je učil,
Kje si tako lepe
Pesmice dobil?**

2.

**„Kdo učil me petja
Rad bi deček znal?
Male moje pesmi
Mi je stvarnik dal.“**

3.

**Kje li ta stanuje,
Da poiščem ga,
Da enakih pesmi
Tudi meni da?**

4.

**„V dobrem srcu biva,
Ljubi deček ti,
Dobremu otroku
Pesmi podeli.“**

Uganke.

Katera glava nima lic?

*   *   *

Koliko grahov grè v en lonec?

*   *   *

Kdaj kmet repo seje?

K.**Polje in travnik.**

Okoli vasí, trgov in mest so lepa polja in zeleni travniki. Na polji so njive. Kmet orje njivo z **plugom**. Na njivo seje **pšenico**, **rèž**, **ječmen**, **prosó**, **ajdo**, **oves** in **lan**. Tudi sadí **krompír** in **koruzo**. Posejano njivo povlači z **brano**. Iz semena vzraste lepo **žito**. **Plevice** je oplevejo. Po letu žito dozori. **Ženjice** je s **srpi** požánjejo

in v **snope** zvežejo. Hlapci snopovje na vozove naložé in je zvozijo v **kozolec**. Suho snopovje **mlatiči** v skednji s **cepi** omlatijo. Zrnje očistijo **slame** in **plev** in je znosijo v **žitnico**. Žito zmelje mlinar v **moko** in **otróbe**.

Po travnikih raste **trava**. **Kosci** jo s **kosó** pokosé. **Grabljevke** jo z **grabljami** pograbijo. **Senó** in **otavo** z **vilami** naložé na vozove in jo zvozijo na hlev. Po polji in travnikih raste veliko **cvetíc**. Imenújte nekatere?

Tudi živali, kakor: **zajec**, **krt**, **miš**, **jež**, — **skorjanec**, **senica**, **krokar**, **gaščERICA**, **belouška**, **žabe**, **metulji** in veliko družih živi po polji in travnikih.

Katera orodja potrebuje kmet na polji?

Cvetice.

Mihec se pred rožnim grmom ustavi in reče svojim sestricam: „Pač je roža najlepša cvetica!“ Marica zavrne: „Saj je lilija ravno tako lepa, kakor roža. Meni obe najbolj dopadate.“ Anica pa reče: „Kaj še? vijolice so najlepše! Ali jih nismo pomladi najrajše trgali?“

*Mati, ki so ta razgovor poslušali, rekó: „Vse tri cvetice, o katerih se pogovarjate, so lepe podobe treh prav lepih čednosti. Modra vijolica je podoba **ponižnosti**; bela lilija*

je podoba nedolžnosti, in rudeča roža vas spominja dobrote srcá, ter vam pravi: Srcé vaše naj gorí v ljubezni do predobrega nebeškega Očeta.“

*Ponižnost, nedolžnost, dobrotu srcá
Med vsemi bogastvi še največ veljá.*

Ženjica.

1.) Pšenica je zrela in klasje polnó, jaz srp bom vihtela z veselo rokó.

2.) In venkaj na polje pred dnevom hitím in dobre sem volje, ko žet' se učím.

3.) Ko srp moj zapoje, mi reže ko strup in pesmica moja oživlja mi up.

4.) Pod srpom podira se klasje težkó, zastónj se upira in maje z glavó.

5.) Ženjica sem pridna, za klasje skrbím, in ko je požeto, Boga počastím.

Uganka.

Štiri se po vasi gonijo, pa drug družega ne vjame; kdo so ti?

L.

G o z d.

Če gremo črez polje in travnike, pridemo v gozd. Tu so drugačna drevesa, kakor na vrtu. To drevje néma sadja. **Gozdna drevesa** so: smreka, jelka in bor. Na mesto listja imajo igle. Bukva, hrast, lipa, topol in breza pa so listnata drevesa. **Drvár** naseka iz tega drevja

drva za kurjavo. Ogljár dela kôpe in žge oglje. Tesár teše bruna za ostrešje in žagar žaga deske. V gozdu raste tudi brinje, malínjak, leska in drugo **grmovje**. Na solnčnatih krajih so črne in rudeče jagode in druge rastline.

Veverica je **gozdna žival**. Še veliko družih živali živi po gozdih, kakor: srna, lisica, jazbec, medved in volk. Sčinkovec, strnád, kos, penica, lisček in kukavica oživljajo gozd s svojim petjem. Svoja gnezda imajo v grmovji in po drevji. Gnezd ne smem podirati. Sova hodi po noči na lov in vpije: uhu! Iz gozda hodi tudi jastreb kuretnino krast. Po skalnatih robovih greje se gaščerica in strupeni gad.

Hvaležna Ančika.

Ančika je neki poletni dan sedela pred hišnimi durmi in mislila na svoje ljube stariše. Premišljuje, kaj so ji že vse dali in ji še dajejo: živež, obleko in dokaj družih reči. Tudi se spominja, kako so ji prijazni in jo imajo radi, če je pridna in jih rada uboga. Misli si: „Stariši mi dajo vsak dan toliko dobrega; kaj bi jim li jaz dati mogla?“ Spomni se, da je pod bližnjim hribcem pred dvema dnevoma videla na pol zrele jagode. K materi gre v hišo in pravi: „Ljuba mati, prosim, pustite me tje-le pod hrib; grem nekaj

iskat, kmalu se vrnem.“ Mati ji dovolijo. Ancika gre pod hrib in natrga dva lepa šopka jagod, ter gre veselo domov.

Oče in mati sta ravno pred hišo, ko Ancika pride izpod hriba. K njima stopi in pravi: Oče, mati! nekaj sem vama prinesla!“ in dà jima vsakemu šopek rudečih jagod.

Ancika je bila svojim starišem *hvaležna*. Hvaležno srcè je ljubo Bogu in ljudem.

Ptica.

1.

Oj deček hudobni!
Zakaj me loviš,
Ter v kletko me tesno
Zapreti želiš?

2.

Če perje in petje
Ti moje je vseč,
Na prostem me pusti,
Ne lovi me več!

3.

Na prostem mi perje
Lepo je svitlo,
In petje mileje
Ko v kletki bi b'lo.

4.

Ti tudi na prostem
Najbolj si vesel,
Zaprto pa bi v ječi
Gotovo ne pel.

5.

Če sebi le dobro
In srečo želiš,
Glej drugim da tudi
Le dobro storiš!

Uganka.

Pomladi dišim, po letu hladim, jeseni redim, po zimi gorim.
Kaj je to?

M. **V o d a.**

Voda je tekoča. Izvira v studencih, teče v potocih in rekah čez travnike, gozde, vasi in mesta. Stoječa voda je v ribniku, jezeru in v velikem morji. Reke se stekajo v morje. V vaséh in mestih so čez potoke in reke brvi in mostovi. Kjer ni vode, izkopljejo vodnjáke. Pri vodi je mlin in žaga. Nad mlinom je jez. Jez obrača vodo na kolesa, da more mlinar mleti. Voda goni tudi fužine. Na potoku pere perica perilo in usnjár izmiva kože. Ribič loví v vodi s trnkom ali mrežo ribe in rake. Po vodi plavajo gosí in race. V lužah in ribnikih ragljajo žabe. Po vodi se vozimo s čolnom. Po morji vozijo mornarji blagó in ljudi v ladijah in parobrodih v daljne kraje. Po zimi voda zmrzne, naredí se led.

Voda je potrebna ljudém, živalim in rastlinam. Vodo pijemo. Z vodó se umivamo. Vodo potrebujemo pri kuhi. Po letu se v vodi kopljemo. Kadar nastane požár, gasimo ogenj z vodó.

Če mi je vroče, ne smem mrzle vode piti.
Katere potoke, reke in jezera poznate?

Mlin.

- 1.) Ropoče mlin v dolu nad bistro vodó: klip, klop!
Da daleč okoli se sliši koló: klip, klop!
In v mlinu pa noč in dan mlinar budi
In z belo nas moko on vse preskrbi.
- 2.) Kolesa vrté se in kamne ženó: klip, klop!
Pšenico da zmeljejo v moko drobnó: klip, klop!
Kaj mati potem pa iz moke storé,
Zapomni si dete in dobro to vé.
- 3.) Če mnogo jeseni da zrna poljé: klip, klop!
Vesela potem se kolesa vrté: klip, klop!
Če polje nebeški Bog blagoslovi,
Se sile in lakote bati nam ni.

Bučelica in golobček.

Bučelica je padla v vodico. Golobček to vidi. Hitro s kljunom peresce od vejice odtrga in je v vodico spusti. Bučelica peresce srečno doseže in ž njim iz vodice priplava. Golobček zopet sede na drevó. Mimo pride lovec in ugleda golobčka na drevesu. Hitro vzame puško z rame, pomeri in hoče vstreliti. Bučelica pa pribrenčí in lovca v roko piči. Lovcu roka omahne, puška počí v stran in golobček vesél z drevesa zletí.

Otroci! ta drobna živalica naj vas uči hvaležnosti do svojih dobrotnikov!

Uganka.

Bratec na bratcu stoji,
Zobljeta zrna jedí.
Eden jih mane,
Drug' se ne gane.

N.

Zemlja in zrak.

Na **zemlji** vidimo vrte, polja, travnike in gozde. Zemlja je ravna ali gorata, torej vidimo ravnine, hribe, goré in doline. Po dolinah tekó potoki in reke.

Ljudje prebivajo po vaséh, trgih in mestih. Od vasí do vasí so pota in ceste. **Živali** živé pri hišah, na polji in v gozdu, plavajo po vodi in letajo po zraku.

Kjer je rodovitna prst, je veliko **rastlín**. Iz zemlje kopljejo **rudárji** premog in različne **rude**. Iz rud se dobiva železo, svinec, živo srebró, baker in druge kovine. Kamenje in apno rabi zidár. Kaj dela zidár? Iz ilovice dela opekar opeko in lončar lonce in sklede. Čemú nam je opeka?

Povsod na zemlji je **zrak**. Zraka ne vidimo ali čutimo ga, kadar je veter. Zrak dihamo. Brez zraka bi ne mogli živeti. V zraku vidimo meglo in oblake. Iz oblakov Bog pošilja dež. Dež oživlja rastline. O hudi uri šviga blisk in bobní grom. Potem se vlije plôha. Včasih pa

pada celó toča in uniči žito na polji. Po zimi gre **sneg** in pokrije vso zemljo.

Na modrem **nebu** vidimo po dnevi svitlo **solnce**. Solnce razsvetljuje in ogreva zemljo. Po noči nam sveti blede luna ali **mesec** in brezštevila množica **zvezd**. Kako lepa je vsa **priroda!**

Snežec.

Snežec beli vse pobeli
Čez dolino in goró,
Čista njega je belína,
Še čistejša kot srebró.

Kakor snežec čisto beli
Vsi bodimo zmiraj mi,
V djanji in na duši celi
Polni lepih čednosti.

Uganki.

V grdem vremenu se spreham, v lepem v kotu ležim.

* * *

Če prideneš, manjše je; če odvzameš, večje je. Kaj je to?

Kje je ljubi Bog doma?

Tomáš: «Kje biva ljubi Bog, o katerem ste mi že toliko pripovedovali?»

Mati: «Ljubi Bog biva v nebesih, pa je tudi pri nas na zemlji. On nas vse rad ima in vsi smo njegovi otroci.»

Tomáš: «Ali sem tudi jaz njegov otròk?»

Mati: «Tudi ti si njegov otròk; on tudi tebe rad ima.»

Tomáš: «Ali moremo Bogá videti?»

Mati: «Bogá ne moremo videti. On je duh in je nevidljiv.»

Tomáš: «Ali Bog vé, kaj se na svetu godí?»

Mati: «Bog vse vé, tudi to, kar misliš.»

Tomáš: «Ali Bogá veselí, če se jaz pridno učím?»

Mati: »To ga jako veselí.»

Tomáš: «Ali je Bogú všeč, če vas in očeta rad ubogam?»

Mati: «Všeč mu je, všeč; to je tudi zapovedal.»

Tomáš: «Mati, jaz vas bom vedno rad ubogal in tudi očeta, da me bo Bog rad imél.»

Mati: «Vselej delaj tako, ljubi sinek, in sam boš vesel in oče, jaz in ljubi Bog bomo veselje imeli s tebój.»

O.

Č a s.

Kadar solnce vzhaja, **jutro** je. Zjutraj zgodaj vstanem, oblečem se, umijem, počešem in molim jutranjo molitev. Mati mi dajo zajutrek. **Ura**, ki jo imamo na steni obešeno, kaže, kdaj je pravi čas v šolo iti. Kadar solnce stoji najviše, je **polúдне**. Ura bije dvanajst in zvoní póludne. Popóludne gré solnce vedno niže in zahaja **zvečer** za goré. Mračí se in nastane **noč**. **Zvečer** večerjam, molim večerno molitev in grem

spat. Kadar po noči ura kaže dvanajst, je polunoči.

Dan ima štiri in dvajset ur. Sedem dni je en **teden**. Dnevi tedna so: nedelja, ponedeljek, vtorek, sreda, četrtek, petek in sobota.

Čvetero tednov je en **meseč**. Dvanajst mesecev je eno **leto**. Meseči so: prosinec (januar), sečán (februar), sušec (marc), mali traven (april), véliki traven (maj), rožnik (rèžni cvet, junij), mali srpan (julij), véliki srpan (avgust), kimo-vec (september), vinotok (oktober), listopad (november), gruden (december).

Leto ima štiri letne čase: pomlad, poletje, jesen in zimo.

Uganka.

Katera ura nima kolés?

Lahko noč!

Lahko noč! Daj nam Bog svojo pomóč!

Ker smo delo dokončali, da bi tudi sladko spali.

Trud in delo je zdaj proč, lahko noč!

Letni časi.

Prvi letni čas je pomlad. Solnce gorko sije z vedrega neba. Polje zelení, drevje cvetè, gozdi in travniki dobivajo zeleno obleko. Po tratah cvetó pisane cvetice, po logih pojó drobne ptice, po vodi švigajo

gibčne ribe. Vsaka stvar se veseli krasne pomladi. Tudi otroci skačejo po vrtu in trgajo lepe cvetice.

Drugi letni čas je **poletje**. Po letu zori žito na polji, sadje po vrtilih; poletje daje starim in mladim rudeče črešnje, rumene slive, sladke hruške in drugo sadje.

Tretji letni čas je **jesen**. Jeseni se veseli kmet in gospód. Kmetje so veseli rumenega žita; otrokom je všeč sladko grozdje in drugo sadje. Jesen napolni kmetom skednje in shrambe.

Četrti letni čas je **zima**. Po zimi počiva priroda. Zemlja dobi belo odejo, sneg pokrije hribe in doline. Mrzel veter piše in po oknih rastejo ledene cvetice. Kmet počiva v topli izbi in vesel pričakuje ljube pomladi.

Uganka.

Hrast ima dvanajst vej; na vsaki veji so po štiri gnezda; v vsakem gnezdu je po sedem mladih ptičev in vsakemu ptiču je drugače imé. Kaj je to?

* * *

1.) Jablane, hruške in druge cepé cepi v mladosti za stare zobé!

2.) Bolj ko bo pridna po zimi predica, delj bo rožljala pod palcem petica.

3.) Natora jeseni pretrudna zaspí, zato se spomladi vesela zbudi.

P.

Šolske postave.

1.) Hôdi v šolo rédno, mirno in o pravem času!

2.) Bodi čedno in spodobno oblečen!

3.) Nosi s sebój samo potrebne reči in priprave!

4.) Vse svoje prednike in učitelje uljudno pozdravljaj, spoštúj jih in bodi jim pokoren!

5.) V šoli hodi tiho in mirno na odkazani prostor in ne poškodúj ničesar!

6.) Pri uku glej na učitelja in na delo; bodi pazen; govóri samo, kadar si vprašan in vselej lepoglasno in pravilno!

7.) Govóri resnico, bodi poštèn, miroljuben in po-
strežen!

8.) Hôdi mirno iz šole in nikjer ne razgrajaj!

9.) Svoje naloge izdelúj pridno in o pravem času.

10.) Čislaj božja dela v prirodi in ne trpinči nikoli
nobene živali!

Cesarska pesem.

*Bog ohrani, Bog obvari
Nam cesarja, Avstrijo!
Modro da nam gospodari
S svete vere pomočjo!
Branimo mu krono dedno
Zoper vse sovražnike:
S Habsburškim bo tronom vedno
Sreča trdna Avstrije!*

*Za dolžnóst in za pravico
Vsak pošteno, zvesto stoj;
Če bo treba, pa desnico
S srčnim upom dvigni v boj!
Naša vojska iz viharja
Prišla še brez slave ni: —
Vse za dom in za cesarja,
Za cesarja blago, kri.*

*In s cesarjem zaročnica
Ene misli in krvi,
Vlada milo cesarica
Polna dušne žlahtnosti.*

*Kar se more v srečo šteti,
Večni Bog naj podeli:
Franc Jožefu, Lizabeti,
Celi hiši Habsburški!*

Vošilo.

Premili stariši!

*Dobri Bog naj Vam povrne vse dobrote,
katere ste mi do sedaj izkazali. Povrne naj Vam
jih z brezskrbnim življenjem, veseljem, zadovolj-
nostjo, zdravjem in srečo. Obljubujem Vam trdno,
da Vam nikdar težav in skrbi ne bom delal,
temveč, da bom čez dalje boljši, ter Vam bom
pokazal, kako odkritosrčno Vas ljubi in spoštuje
Vaš*

hvaležen sin

J. J.

V Ljubljani, 19. marca 1885.

